

Nr 51.

Av herr **Sjödahl m. fl.**, om *ändring av gällande bestämmelser rörande kvalificerad majoritet för vissa kommunala beslut.*

När uti en proposition till 1898 års riksdag frågan om en begränsning av fyrkskalan på landsbygden upptogs, ansågs ett krav på två tredjedels majoritet vara nödvändigt såsom ett »skydd för aktiebolagen». I samma anda uttalade sig 1900 års konstitutionsutskott: »Genom den föreslagna majoriteten av två tredjedelar minskas väsentligen risken för de högt beskattade inom en kommun att mot sin vilja få sig påtvingade ett beslut om upptagande av lån på längre tid.» Dessa uttalanden visa oförtydligt att kravet på två tredjedels majoritet väsentligen avsetts vara ett värn för de större inkomsttagarnas intressen. Det är därför också begripligt, att bestämmelserna om kvalificerad majoritet ytterligare utbyggdes i samband med 1909 och 1918 års kommunala rösträttsreformer. Det var det vikande fåväldets män, som krävde dessa eftergifter för att gå med på den kommunala rösträtts utveckling fram till den fullförda demokratins allmänna och lika rösträtt. Nu är tidsläget ett annat. I tjugu år har den kommunala demokratin fungerat. Fråga är, om ej tiden är inne för att utreda verkningarna av hela detta komplex av bestämmelser med krav på kvalificerad majoritet och i samband därmed överväga i vilka olika avseenden en ändring av dem borde föredragas.

När efter rösträttskommissernas tid frågan om kvalificerad majoritet diskuterats inom riksdagen, har den ena gruppens skäl för dess bibehållande gått ut därpå, att de kommunala besluten borde upphävas av en »stadgad allmänmening» och att den kvalificerade majoriteten vore ett tjänligt medel för att motverka »missbruk från en majoritets sida av en tillfällig maktställning». Detta låter säga sig, men om en majoritet val efter val återväljes, varför den icke kan sägas inneha en tillfällig maktställning, kan den ändå av en målmedveten minoritet hindras att fullgöra vad den och dess väljarunderlag anser vara väl förenligt med kommunens verkliga intressen. Fråga är, om icke under sådana förhållanden bestämmelserna om kvalificerad majoritet, sådana de nu äro utformade, lägga en väl stor makt i en minoritets hand. Vid valet mellan hälften plus en och tredjedelen plus en är det väl ändå rimligare att lägga det avgörande beslutet hos den förra gruppen än hos den senare.

Vidare har det pläгат anföras, att bestämmelserna om kvalificerad majoritet skapade »garantier mot en äventyrlig kommunalpolitik» och »betingelser för en sund och besinningsfull politik på det kommunala området». Häremot kan invändas, att det knappast kan påstås, att de svenska kommunalmännen alltför lätt lockas ut i några ekonomiska äventyrligheter. Om så ändock

skulle ske, ligga garantierna på ett annat håll än i bestämmelserna om kvalificerad majoritet, nämligen uti Kungl. Maj:ts prövning utav kommunala beslut om upptagande av lån. Vad i övrigt den kommunala politikens sundhet beträffar, så är detta närmast en bedömningsfråga, och det måste anses osannolikt, att en minoritet i allmänhet bättre än majoriteten kan bedöma vad som ur kommunens synpunkt är lyckligast och bäst.

Även om bestämmelserna om kvalificerad majoritet knappast kunna i allmänhet betecknas som någon garanti för en ekonomiskt sund kommunalpolitik, är kravet på garantier för en ändamålsenlig förvaltning av kommunernas angelägenheter givetvis fullt tillbörligt. Den garanti, som ligger uti Kungl. Maj:ts prövning av låneärenden, är av värde därför, att prövningen omfattar både ändamålets behörighet och kommunens hela finansiella ställning. Det är ock i sådana anslagsfrågor, där anslagen skola bestridas genom upplånade medel, som frågan om kvalificerad majoritet oftast uppkommer inom kommunerna. I detta flertal av frågor har Kungl. Maj:t alltså möjlighet att ingripa.

En annan grupp av ärenden, som i icke obetydlig utsträckning förekomma och som kräva vid avgörandet merendels dubbel majoritet, är frågorna om jordförvärv. När förslag om kvalificerad majoritet förelåg vid 1907 års riksdag från Kungl. Maj:ts sida, uttalade sig det särskilda utskottet för en uppjukning med följande motivering: »Erfarenheten har visat särskilt i städerna, att redan med nu gällande bestämmelser om enkel röstpluralitet stundom mött svårighet att genomdriva ett fastighetsförvärv, hur önskligt detta än varit ur synpunkten av en klok och förutseende tomtpolitik.» Många kommunalmän kunna intyga, att det ännu trots den av utskottet företagna uppjukningen föreligger motsvarande svårigheter. Det har också sitt intresse att ta del av vad Landskommunernas förbund anförde uti sitt yttrande över den senaste större överarbetningen av kommunallagarna. Förbundet ifrågasatte om ej förvärv av fast egendom för tillgodoseende av författningsenliga åligganden borde kunna ske med enkel majoritet. Eljes bleve det »möjligt för en tredjedel av de beslutande att kanske rent provokatoriskt hindra detta genom att motsätta sig förvärv av en byggnadstomt eller förhindra majoriteten att välja en tomt med för anstalten lämpligt läge». Även i detta avseende synes nu gällande bestämmelser böra underkastas en omprövning.

Kommunerna åläggas genom lagstiftningsåtgärder vissa förpliktelser. Om det bästa sättet för kommunen att fullgöra sina åligganden är att upptaga lån för ändamålet, är det orimligt, att en minoritet skall kunna förhindra detta eller, såsom Landskommunernas förbund uti sitt yttrande antydde, frampressa en ur majoritetens synpunkt mindre lycklig lösning utav den föreliggande frågan. Det synes knappast heller tillbörligt, att en kommun av en minoritet förhindras att vidtaga sådana åtgärder, vartill kommunerna på olika sätt av statsmakterna uppmuntras, om den naturligaste och måhända enda möjliga medelanskaffningen är att upptaga lån. Det räcker härvid med en hänvisning till bostadsfrågan.

I alla dessa ärendesgrupper, som här ovan blivit berörda, har det mestadels funnits möjlighet för Kungl. Maj:t att vid kommunens begäran att upptaga lån pröva lämpligheten av den av kommunen vidtagna åtgärden, varför ett eventuellt beslut med enkel majoritet icke bliver oprövat.

Med hänsyn till vad ovan anförts synes det lämpligt att vidtaga en allsidig utredning om de nuvarande bestämmelsernas verkningar i avsikt att åt kommunerna under skäligen garantier lämna en större rörelsefrihet än för närvarande.

Vi tillåta oss därför föreslå riksdagen att besluta

att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vad mån nu gällande bestämmelser i kommunallagarna om kvalificerad majoritet för vissa beslut böra så ändras, att den kommunala förvaltningen erhåller större rörelsefrihet.

Stockholm den 21 januari 1939.

Edgar Sjödahl.

C. A. Härdin.

Herman Ericsson.

H. Sten.

G. Heïman.

L. Franzon.

Ruben Wagnsson.
